

Pogovor z dr. Simonom Slokanom je vodila **mag. Renata Zupanc Grom**

INTEGRITETA IN DRUŽBENO ODGOVORNA VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA ORGANIZACIJA

Pogovor z dr. Simonom Slokanom

Integrity and Social Responsibility in Educational Institutions

Interview with dr. Simon Slokan

Ni več vprašanje, ali je zaposleni v šoli lahko ali mora biti profesionalen pri delu.

ZAKONITOST, STROKOVNOST IN ETIČNOST – TRIJE STEBRI PROFESIONALIZMA

V tokratni tematski številki revije objavljamo zanimiv intervju z dr. Simonom Slokanom, glavnim inšpektorjem Inšpektorata Republike Slovenije za šolstvo in šport na temo integritete v vzgoji in izobraževanju v povezavi z družbeno odgovornostjo javnih zavodov.

Dr. Simon Slokan, kako vi vidite povezavo med integriteto in poslanstvom v javnih vzgojno-izobraževalnih zavodih v luči njihove družbene odgovornosti? Ali se vprašanje integritete konča tam, kjer se začne družbena odgovornost vrtca, šole, fakultete, ali se tam šele začne?

▶ Dejstvo je, da je v okviru zavedanja pomena družbene odgovornosti posameznega zavoda, institucije, organa itd. le-ta zmeraj povezana z nalogami in poslanstvom le-tega. Dejstvo je, da poslanstvo določa namen in vizijo, zakaj nekdo obstaja, naloge določajo aktivnosti, kako se določene aktivnosti izvajajo, družbena odgovornost pa predstavlja cilj, ki ga zasledujemo oziroma želimo doseči – in enaka dejstva so v okviru

vseh zavodov vzgoje in izobraževanja – od vrtcev do fakultet. Ob tem pa je treba poudariti, da npr. ZOFVI v 2. členu jasno določa cilje vzgoje in izobraževanja, seveda pa so v zakonu opredeljene tudi naloge in namen VIZ.

Glede na vprašanje, kako pa je le-to povezano z integriteto in kdaj se le-ta začne, pa je pomembno zavedanje, da se osebna integriteta začne pri posamezniku »graditi« takoj po rojstvu, ko mu starši, skrbniki, sorodniki, nato pa tudi okolje, strokovni delavci v vrtcih in šolah itd. dajejo »povratne informacije« o njegovem ravnanju, podajajo vrednostne sisteme ter ga ves čas opolnomočajo o tem, kar je prav in kar narobe. Tako si posameznik zgradi osebnost in ljudje, za katere rečemo, da imajo visoko stopnjo, pomeni, da ravnajo v skladu z normativnim okvirom, pozitivnimi vrednostnimi sistemi in da so skladni sami s sabo.

Tako da če želimo narediti most med integriteto in družbeno odgovor-

nostjo, je treba poudariti, da samo ljudje, ki se zavedajo poslanstva ter ravnajo v skladu z normami (ljudje z integriteto), dejansko lahko ustvarjajo in dosegajo vse cilje v okviru družbene odgovornosti. Zadevo bom poskušal predstaviti v obratnem okviru – nekdo, ki nima integritete, ne ravna v skladu z normami in tudi ne sledi poslanstvu in viziji posameznega organa, tudi ne dosega ciljev družbene odgovornosti.

V povezavi z normativnim okvirom, ki ga omenjate, je pomembno vprašanje profesionalnega ravnanja zaposlenih v vzgoji in izobraževanju. Ali je strokovni delavec v šoli/vrtcu lahko profesionallec, in če je, kdaj deluje profesionalno in družbeno odgovorno? Kdo je, po vašem mnenju najbolj odgovoren za profesionalno ravnanje vrtca ali šole?

▶ V okviru omenjenega vprašanja bi sam poudaril, da se v VIZ več ne smemo pogovarjati o tem, ali je nekdo lahko ali mora biti profesionallec, ampak moramo kot družbeno odgovorna institucija zahtevati in pričakovati, da so vsi naši zaposleni – tako strokovnih delavci kot tudi tehnični delavci, pri svojem delu profesionalci. Pri čemer pa je treba segment profesionalizma razdelati oziroma razumeti v okviru treh enako pomembnih dejavnikov, in sicer:

- zakonitost delovanja: da vsi zaposleni delujejo v skladu z normativnimi okviri, ki so določeni za njihovo delovno mesto;
- strokovnost dela: da delujejo v skladu s strokovnimi smernicami in strokovnim razvojem področja

oziroma vsebine, za katero so zadolženi;

- etičnost: gre za odnos v posameznem okviru, znotraj katerega pa so tudi primerna komunikacija, pozitivni vrednostni sistemi, transparentnost itd.

Seveda v skladu z delovnopravno zakonodajo lahko od svojih zaposlenih zahtevamo samo zakonito in strokovno delovanje. Kot steber družbe, kar sistem vzgoje in izobraževanja gotovo je in še bolj mora postati, pa se moramo zavedati, da se etičnost sicer od nas pričakuje, vendar gre za tako pomemben element, da v sodobnih družbenih okvirih moramo le-to poudarjati na vsakem koraku.

Za samo zavedanje celotnega okvira segmenta profesionalizma je v prvi vrsti odgovoren vsak posameznik, in sicer v odnosu do sebe – svoje integritete in nato do družbe in okolice, kjer živi in dela. Seveda pa so ravnatelji in direktorji tisti, ki morajo skrbeti tudi za razvoj organizacije, kot tudi za osebni razvoj vseh zaposlenih, tako da je tudi njihova odgovornost, da v vsakem trenutku skrbijo za razvoj omenjenega področja.

Odsotnost profesionalizma, tako pri posamezniku kot tudi v samem VIZ, se pokaže v slabih medsebojnih odnosih, neprimernem komuniciranju z javnostjo, v nezadovoljstvu tako zaposlenih kot preostalih deležnikov, ki vstopajo v posamezen odnos v določenem VIZ. Posledično pa lahko to tudi pomeni pomanjkanje kadrov, otrok, tudi pritožb nad samim delom ali pa tudi najhujše oblike neprimernih ravnanj, kot so tudi kazniva dejanja.

V sistemu vzgoje in izobraževanja v Sloveniji smo se odločili za avtonomijo šole in avtonomijo učitelja/vzgojitelja. Kaj ali kdo ogroža učiteljevo avtonomijo in kaj ali kdo jo krepi? Učitelji imajo pogosto občutek, da se na njihovo delo »vsak spozna« oziroma da so najpogostejše starši tisti, ki ogrožajo njihovo strokovno avtonomijo in jim na splošno zbijajo ugled?

Kje je meja partnerstva med šolo in starši oziroma meja partnerskega sodelovanja šole z deležniki? Kako lahko šola odgovori na različna pričakovanja deležnikov, ne da pri tem ogrozi svoje poslanstvo in tvega, da dobro sodelovanje preide v nezaupanje?

- ▶ Sam to zgodbo razumem širše, in sicer ravno v okviru družbene odgovornosti in poslanstva šol oziroma vseh VIZ – dejstvo je, da je

temeljno poslanstvo ter posledična družbena odgovornost VIZ ravno segment vzgoje in izobraževanja. To pomeni, da se je družba odločila, da bo posameznemu sistemu podelila družbeno vlogo, da bo določen segment ljudi vzgajal in izobraževal po enakih strokovnih konceptih, po določeni filozofiji itd., in sicer z vidika enakosti in po enakih strokovnih načelih za vse. Ob tem pa je sam koncept zmeraj narejen tako, da je treba v tem procesu sodelovati z različnimi deležniki, tako strokovnimi kot tudi nestrokovnimi, ki pa imajo določeno vlogo, znanje itd. In v tem delu sam vidim ta odnos šole z vsemi deležniki, ki vstopajo v šolski prostor, ter pomembnost zavedanja avtonomije – vendar tudi tu ne moremo mimo integritete vsakega posameznika, profesionalizma in družbene odgovornosti – ko se zavedamo pomena vseh omenjenih okvirov, bo vsakdo, ki vstopa v šolski prostor, vedel, da je strokovna avtonomija vzgojiteljev/učiteljev/profesorjev tista, ki dela te ljudi strokovnjake. Sočasno pa se vzgojitelji/učitelji/profesorji v okviru profesionalizma, morajo zavedati, da morajo imeti odnos, in to primeren odnos, z vsemi, ki imajo kakršen koli interes, ter da morajo transparentno in jasno ločiti med strokovno avtonomijo in pogovorom z deležnikom, ki sprašuje posamezne stvari – kar pa pomeni, da morajo tudi vedeti pojasniti, kje se konča splošna razprava in se začne strokovna izmenjava mnenj.

In v tem okviru ugotavljamo, da prihaja do največjih težav – strokovni delavci si avtonomijo predstavljajo tako, da »delajo, kar hočejo«, in da odgovarjajo samo sebi. Ko pa jih nekdo kar koli vpraša, pa se hitro spomnijo na avtonomijo in odločijo, da ne bodo ničesar povedali.

Tako bi lahko rekli, da si zmeraj sami gradimo oziroma krepimo ugled, strokovno avtonomijo in profesionalizem in tudi sami si lahko le-to »zrušimo«. Osebnost v tem okviru zmeraj zaključim razpravo z dejstvom – za vsako ravnanje je treba prevzeti tudi odgovornost.

Lahko šola/vrtec dela zelo kakovostno, vendar če ne delujejo transparentno oziroma javno, ali lahko rečemo, da ravnatelj, učitelj in vzgojitelj uresničujejo svojo družbeno vlogo znotraj poslanstva vzgojno-izobraževalnega zavoda? Kakšna je vloga pedagoškega vodje pri ohranjanju integritete vrtca/šole?

- ▶ Kot sem poudaril že prej, sem prepričan, da nihče ne more zagotavljati poslanstva oziroma družbene

odgovornosti, če ni pristen, če nima integritete oziroma če tega ne izvaja na javen, zakonit in formalen način. Vse preostalo bi bilo nepristno, oportunistično in lahko tudi nezakonito.

Ravnatelj kot pedagoški in upravni vodja je prvi, ki mora skrbeti za zakonitost delovanja celotnega zavoda in vseh zaposlenih, seveda pa to pomeni, da mora sproti izvajati različne aktivnosti, da se vsi zaposleni zavedajo in opolnomočijo, kaj je sprejemljivo, kaj je zakonito, kaj kdo mora početi, kako itd. V organizacijski kulturi je najbolje, da se ljudje poistovetijo s poslanstvom, vizijo, vrednotami posamezne institucije, saj bodo tako lažje razumeli, zakaj je nekaj treba delati na določen način itd.

Kako vidite prihodnost vodenja vzgojno-izobraževalnih zavodov v povezavi z integriteto in ali je ta lahko notranji regulator sistema oziroma ali jo vidite kot samoregulator profesionalnega ravnanja?

- ▶ Osebnostna integriteta vsakega posameznika v določeni instituciji daje skupek organizacijske integritete institucije, kar posledično pomeni, da se tako predstavlja tudi javnosti – tako notranji kot zunanji. To pa seveda lahko pomeni tudi regulatorni sistem. Sam sem prepričan, da tam, kjer imajo vodje visoko stopnjo integritete in zavedanja pomena pozitivnih vrednostnih sistemov, prihaja do samoregulacije vseh procesov in vseh odnosov na dnevni ravni, to pa enostavno pomeni tudi razvoj, večjo kakovost tako dela kot odnosov ter gotovo tudi večjo učinkovitost.

V enem od soavtorskih člankov z dr. Robertom Šumijem ste zapisali, da se etičnost vedno izplača. Koliko je etično ravnanje zaposlenih v vzgoji in izobraževanju in zakaj je se izplača etično ravnati v šoli/vrtcu?

- ▶ Kot sem navedel pri prejšnjem vprašanju in tudi pri vprašanju o profesionalizmu – če nekdo ravna etično, s pozitivnimi vrednostnimi sistemi, je profesionallec itd., prihaja do vseh pozitivnih učinkov v določeni organizaciji, posledično pa to pomeni tudi večjo prepoznavnost tudi zaradi kakovosti dela, večjo učinkovitost izvajanja posameznih aktivnosti, večje zadovoljstvo »odjemalcev« naših storitev, in če gledamo z ekonomskega vidika, se potem, le-to izplača ne glede na to, kje oziroma kaj delaš. Seveda pa se ob tem krepi tudi strokovna avtonomija zaposlenih ter povečuje ugled in zavedanje pomena strokovnega dela.